

Kommunförvaltningen**Yttrande**

Dnr: Ks 2025/453.700

Rickard Persson
Översiktsplanarkitekt

Remissvar till betänkandet Bättre förutsättningar för klimatanpassning - SOU 2025:51 KN2025/01049

Vellinge kommuns erfarenheter av att planera för klimatanpassning och skydd mot stigande havsnivåer

Vellinge kommun har arbetat med klimatanpassning, specifikt skydd mot stigande havsnivåer, under lång tid. Kommunen har även länge drivit frågan att staten ska ta ett större ansvar i klimatanpassningsfrågan. Staten har nyligen genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) beviljat bidrag med 60 % av kostnaderna för kommunens anläggande av kustskydd. Detta är ett välkommet bidrag.

Men processen för att överhuvudtaget kunna bygga ett kustskydd har varit både komplicerad och utdragen och kommunen har saknat staten som samarbetspartner i klimatanpassningsfrågan. Staten borde exempelvis kunna ta ett större ansvar för att underlätta de snåriga tillståndprocesser som kommunerna måste genomgå för att klimatsäkra bebyggelse.

Problemet har varit att det endast har varit kommunens roll att klimatskydda kommuninvånarna. Staten har tagit rollen av att bevaka olika former av områdesskydd medan de enskilda har begärt ersättning för olika former av intrång till följd av klimatskydd. Staten har därför uppfattats till största del som en motståndare till, i stället för ett stöd för klimatanpassning. Den statliga myndighet som främst givit detta intryck är länsstyrelsen som tycktes ha abdikerat från alla andra uppgifter i klimatanpassningsfrågor än att bevaka naturområdesskydden.

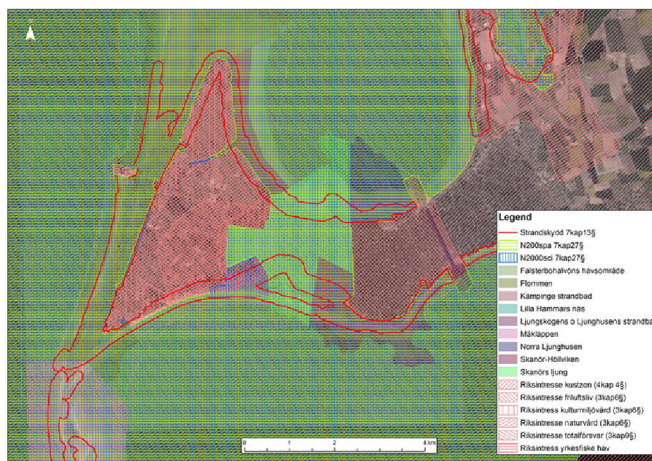
Även om andra statliga myndigheter som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) eller Statens Geotekniska Institut (SGI) har varit hjälpsamma med avancerade underlag blev bristen på förståelse för kommunen och dess invånares behov av förebyggande krisberedskap på länsstyrelsens naturvårdsbevakande enheter en symbol för bristen på statlig samordning i frågan. Det har väl till viss del sin förklaring i att om förebyggande fysiska åtgärder fungerar uppstår ingen kris, men det vore ett tämligen stort misslyckande om dessa kriser uppstår trots att vi i dagsläget vet att de kommer att uppstå om ingenting görs.

Det fanns ett undantag när länsstyrelsen tillät naturintresset att stå tillbaka. Det var när det blev en intresseavvägning mellan en kulturhistorisk tångvall och naturintresset. Talande nog bevakades det kulturhistoriska intresset av andra statliga företrädare på länsstyrelsen. Det är möjligt att det går att hänvisa till lagstiftning för varför detta kunde accepteras. För kommunen upplevdes det hela dock mer som att olika företrädare för staten möjligen kunde beakta varandras intressen, men absolut inte något intresse som företrädades av kommunen eller av enskilda.

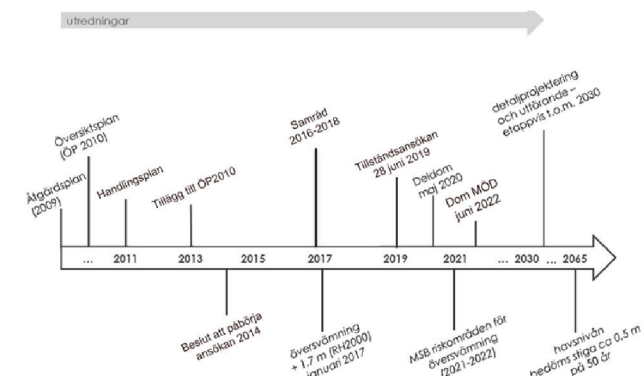
Kommunen anser att det finns i dessa frågor ett stort behov av en statlig helhetssyn som ger mer tyngd åt kustskyddet i intresseavvägningarna mellan kustskydd, områdesskydd och den enskildes äganderätt, om staten verkligen är angelägen om att kustskydd ska kunna etableras oavsett huvudman.

Och det är bråttom. Självfallet arbetar Vellinge kommun som så många andra kommuner också i ett 100-årsperspektiv men kommunen driver framförallt kustskyddsfrågan utifrån att tillfälliga höga havsnivåer är ett problem redan idag.

Kommunen ser hellre att Falsterbonäset blir ett gott exempel på effektiv samordning av samhällsinsatser, statliga och kommunala, för att klimatsäkra ett oerhört utsatt område i Sverige än ett exempel på hur naturen tillåts återta områden som övergetts av människor i reträtt för att det saknats helhetssyn hos svenska myndigheter.

På och kring Falsterbonäset finns många områdesskydd

Tidslinje över Vellinge kommuns arbete med skydd

Kommunen anser generellt att det krävs fler förändringar i miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen än vad det föreliggande förslaget innehåller. Förslagsvis kan klimatanpassningsåtgärder utgöra särskilt skäl för undantag och dispens gällande markavvattning, ytvattenförekomster och skyddsområden i miljöbalken. Onödig dubbelprövning mellan plan- och bygglagen och miljöbalken behöver också tas bort.

Vellinge kommuns synpunkter på utredningens förslag:

Ett nytt åtagande för staten att ta på sig ansvaret för att etablera skydd mot översvämningar från havet längs vissa kuststräckor

Ett principiellt bra förslag som kommunen instämmer i. Förslaget är i enlighet med kommunens långvariga önskemål om statligt ansvarstagande i klimatanpassningsfrågan. Däremot är kommunen tveksam till om upplägget för processen är tidseffektivt och det finns även en otydlighet kring finansieringsansvaret.

Upplägget med utredande myndigheter och en parlamentarisk kommitté riskerar att ta längre tid än vad som är önskvärt. Skador p.g.a. klimatförändringar uppstår i kommunen redan här och nu.

En parlamentarisk process i långbänk kan göra att kommuner inte fattar de beslut som krävs i tid med hänvisning till att kommuner avvaktar en pågående statlig utredning. Med utredningens förslag kan man inte förvänta sig något byggande av kustskydd inom 25-30 år till följd av utredningar, parlamentarisk process, riksdagsprocess och regeringsbeslut, utseende av ansvarig myndighet, domstolsförhandlingar och komplicerade tillståndprocesser. Det är inte rimligt.

Det behöver även tydliggöras att de områden för vilka staten ska svara för kustskydd kan tillgodoräkna sig detta kommande skydd vid lämplighetsprövning i detaljplaner innanför detta kustskyddsområde.

Det behöver också långsiktigt tillsättas budgeterade statliga medel för genomförandet. Kommunen förutsätter att det är staten som finansierar uppförande och drift av kustskydd.

Om åtgärder senareläggs, av olika skäl, behöver det i lagstiftningen finnas lösningar så att kommunernas detaljplaner inte blir upphävida av länsstyrelsen eller att kommunerna behöver senarelägga bostadsproduktion för att invänta statens åtgärder.

Det behöver även tydliggöras om staten kommer ta över skyddsanläggningar som kommuner eller fastighetsägare redan anlagt om de finns utmed en utpekad kuststräcka så som på Falsterbonäset.

Ett nytt förslag på en ny lag som gör det möjligt för en kommun att ta ut en del av kostnaderna för en klimatanpassningsåtgärd som kommunen genomför av fastighetsägare, vars fastigheter skyddas av åtgärden

Kommunen avstyrker förslaget. Dels på principiell grund och dels för att beräkningsgrunderna för fördelningen av kostnader är för osäkra.

Betänkandet konstaterar på sidan 118 att *Det helt dominerande perspektivet är att den nuvarande markanvändningen ska skyddas mot konsekvenserna av ett förändrat klimat.* Förvaltningen menar att det bör också vara i statens och kommunens intresse att Sveriges kustkommuner och kuststäder ska kunna bevaras och fortsätta utvecklas och bidra till Sveriges tillväxt och skatteunderlag, inte endast i de enskilda fastighetsägarnas intresse.

Den principiella invändningen mot förslaget att det är den fastighetsägare som har nytta av skyddet som också ska betala för det är att vare sig stat eller kommun har avrått från bosättning i de områden som är berörda. Det bör därför vara ett statligt eller kommunalt ansvar, inte ett enskilt ansvar, att genomföra och bekosta klimatanpassningsåtgärder, åtminstone inom detaljplanlagda områden och befintliga tätorter.

Det kan även finnas tolkningsproblem när flera åtgärder krävs för att skydda en fastighet från klimatrelaterade risker och händelser som utgör kombinationer av t.ex. havsöversvämning, grundvattenöversvämning och skyfall uppstår.

En klimatanpassningsåtgärd kan också bestå av flera etapper, delåtgärder eller dylikt. Flera mindre delåtgärder ökar även möjligheten till att åtgärderna kan integreras på platsen så att de kan skapa mervärden även vid normala förhållanden. I områden där ytan är begränsad är detta en viktig aspekt för att fler klimatanpassningsåtgärder ska komma till stånd och åtgärderna behöver också skapa mervärde och multifunktionell nytta för invånarna mer allmänt.

Det kan vara svårt att skilja ut absolut nödvändiga kostnader för en klimatanpassningsåtgärd från andra kostnader som behöver göras för att en åtgärd också ska kunna tillföra mångfunktionell nytta.

Om förslaget ändå går igenom i sin nuvarande form behöver det justeras, då det är angeläget att även vägrättsinnehavare som Trafikverket ska kunna medfinansiera klimatanpassningsåtgärder, exempelvis sammanhängande kustskydd, som skyddar nationella vägar.

Elva förslag till förändringar i befintlig lagstiftning som avses skapa bättre förutsättningar för genomförandet av klimatanpassningsåtgärder

3-1 Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera.

Kommunen arbetar redan till stor del i enlighet med förslaget och instämmer därför i detta. Regeringen behöver tydliggöra att utpekade områden för sammanhängande kustskydd behöver innebära att enskilda detaljplaner, för exempelvis förtätning, innanför dessa utpekade områden, ska lämplighetsprövas med en lägre syn på

klimatrelaterade risker än de risker som de storskaliga sammanhängande kustskyddens ytbehov ska ta höjd för.

Kommunen anser att förslaget bör betona att endast större åtgärder ska redovisas i översiktsplanen, inte alla enskilda mindre åtgärder som kan krävas för att klimatsäkra enskilda fastigheter.

För att både kommuner och staten ska kunna ta ställning till var och när varaktiga åtgärder ska göras behövs en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risker (vilken % översvämningsrisk/ sannolikhet, återkomsttid och tidshorisont ska det offentligas bedömningar utgå ifrån) och att inte länsstyrelsen upphäver kommunens beslut på grund av annan syn på klimatrelaterade risker. Det behöver även vara tydligt vilken statlig myndighet som har ansvaret för att avgöra vilket riskscenario som samhällets övriga aktörer ska utgå från. Det bör vara *en* myndighet som har detta ansvar, inte flera.

3-2 Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker

Kommunen avstyrker förslaget. Förslaget har inte tillräckligt beaktat omvandling på befintliga bebyggda fastigheter och strider därmed mot likställighetsprincipen. Förslaget riskerar att motverka sitt syfte inom områden där tomtvärdet är högt i förhållande till värdet på befintlig bebyggelse på tomten.

Såvitt kommunen kan bedöma innebär förslaget att i princip alla byggrätter på Falsterbonäset kommer att omfattas och att kommunen följaktligen blir skyldig att ompröva alla detaljplaner på Falsterbonäset. Konsekvensen skulle bli att ett antal obebyggda byggrätter för småhus skulle upphävas. Förslaget syftar dock inte till att redan uppförda hus ska bli planstridiga varför tomter på vilka bebyggelse redan uppförts får behålla sin byggrätt.

På Falsterbonäset finns en blandning av permanent bebodda hus på detaljplanelagd mark och fritidshus och varje år bebyggs ca 45 tomter med nya hus. Vid många av dessa byggnationer rivs ett tidigare hus på fastigheten – det kan vara ett fritidshus eller ett hus som anses vara av lägre värde än det som detaljplanen möjliggör att uppföra på platsen. Endast ett fåtal av dessa nybyggnationer sker på tomter där det inte finns något hus.

Så som utredningens förslag är formulerat skulle denna omvandling få lov att fortgå på tomter där det redan finns hus. Dessa skulle behålla sin byggrätt medan en obebyggd tomt skulle förlora sin byggrätt.

Att obebyggda byggrätter skulle upphävas medan denna omvandling på tomter med redan befintlig bebyggelse skulle tillåtas fortgå blir en orättvisa.

Förslaget skulle därmed också kunna innebära en oönskad höjning av marknadsvärdet på tomter som redan är bebyggda där dessa köps i syfte att omvandla med rivning och nybyggnation och därmed öka antalet tomter där olämplig nybyggnation sker vilket strider mot syftet med förslaget. Denna effekt skulle också kunna uppstå i områden som tidigare inte haft denna utveckling.

3-3 Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper

Kommunen har inga synpunkter på förslaget.

3-4 Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen

Kommunen instämmer i förslaget. Det är rimligt att öppna dagvattenlösningar inte skiljs från ledningsnätet när det gäller vilka frågor som är en angelägenhet för VA-kollektivet.

3-5 Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg

Kommunen instämmer i förslaget, framförallt för att det möjliggör marktillträde för förebyggande åtgärder, vilket inte är möjligt idag.

3-6 Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan

Kommunen instämmer i förslaget som utökar detaljplaneringens verktygslåda utan att tvinga kommunen till någon särskild åtgärd.

3-7 Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas

Kommunen instämmer i förslaget som utökar detaljplaneringens verktygslåda utan att tvinga kommunen till någon särskild åtgärd.

3-8 Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill genomföra en klimatanpassningsåtgärd

Kommunen är tveksam till förslaget som behöver förtydligas.

Om lagförslaget ska realiseras så behöver det tydligt beskrivas vad som avses med lagförslagets ”visst underlag” och utifrån vilken syn på klimatrelaterade risker som detta underlag ska utformas för att anses vara tillräckligt.

Det behöver också förtydligas vilket ansvar jämt mot dessa fastighetsägare som kommunen har vid en eventuell översvämningssituation utifrån att kommunerna tillhandahållit materialet. För att det ska vara möjligt att tillhandahålla ett likvärdigt underlag över hela landet är det nödvändigt att regeringen tillhandahåller en nationell gemensam syn på klimatrelaterade risker och vilken tidshorisont som avses.

Här måste det bli tydligt vilka myndigheter som ska tillhandahålla grunddata för vilka klimatrelaterade riskscenarier som ska beaktas. Det lokala material kommunerna ska tillhandahålla måste baseras på gemensamma nationella utgångspunkter. Kommunen anser att en central myndighet ska ha ansvaret för den nationella synen på risker och scenarier.

3-9 VA-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet

Kommunen är tveksam till förslaget som behöver förtydligas. Det är ett principiellt bra förslag som kan bli till stor hjälp för exploitörer och enskilda. Det behöver dock tydligt framgå vilken typ av uppgifter och utifrån vilken syn på klimatrelaterade risker som uppgifterna ska utgå ifrån samt vilket ansvar som VA-huvudmannen har om en översvämning trots allt sker.

3-10 Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag

Kommunen är tveksam till förslaget utifrån att det krävs ett förtydligande om finansieringen. Det kommer att krävas stora investeringskostnader för Sveriges kommuner att kunna tillgodose kapacitet i dagvattensystemet. När staten beslutar om ny lagstiftning som innebär ökade krav för kommunerna förutsätter kommunen att finansieringsprincipen gäller och staten även finansierar detta, likt de statsbidrag som staten tillhandahöll på 1970-talet när nuvarande system byggdes ut.

3-11 Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för upphävande av och dispens från strandskyddet

Kommunen instämmer i förslaget. Klimatanpassningsåtgärder ska vara skäl nog att få dispens från strandskyddet vars främsta syfte är att säkra allmänhetens tillträde till strandområdet. För att öka genomförbarheten av klimatanpassningsåtgärder utmed Skånes kust behövs även klimatanpassningsåtgärder kunna utgöra särskilt skäl för undantag och dispens från fler skyddsområden i miljöbalken, särskilt Natura2000.